

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Practice Explicatum, Seu Decisiones Casuum

Ad Singulos Decretalium Gregorii Papæ IX. Titulos, & ad consuetum
Referendi modum accommodatæ. Opus Novum

Complectens alteram Decretalium medietatem, videlicet nonaginta duos
Titulos, à Titulo XX. libri III. de Feudis usque ad finem

Pichler, Vitus

Ingolstadii, 1734

Decisio CXLV. De Ancilla conservæ suæ flagitium Heræ: & de Hera
Maritum denuntiante ratione adulterii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62204)

LIBER V.
DECRETALIU GREGORII
PAPÆ IX.

TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

DECISIO CXLV.

De Ancilla conservæ suæ flagitium heræ: & de Hera
maritum denuntiante ratione adulteri.

SPECIES FACTI.

R Adegundis ancilla occultè de-
prehendit conservam suam
turpiter agentem cum alio
domestico, & statim accurrit imme-
diatè ad heram, idque illi denuncia-
(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

vit, ac simul addidit, herum claram
habere suspectam familiaritatem
cum vicina muliere. Audito hoc
ultimo hera mox ad Magistratum Ci-
vicum convolare destinavit accusa-
tura
* A

tura maritum de adulterio; quia verò amicus ipsi dissuasit accusationem, edò quòd per hanc sibi imponeret obligationem probandi crimen, suavitque, ut potiùs judicialiter maritum denuntiaret suggerendo indicia, quàm ab ancillæ tum aliunde cognoverat; tunc enim ipsa ab ulteriori probatione esset libera, Magistratui

verò incumberet inquisitio. Ex quo factotres consurgunt quæstiones. 1. An Radegundis licitè scelus suæ conservæ denuntiaverit heræ? 2. An heræ potuisset accusare maritum super adulterio? 3. An post denuntiationem potuerit vel debuerit Magistratus specialem instituire inquisitionem super maritum?

QUÆSTIO I.

An Radegundis conservæ suæ scelus licitè denuntiaverit heræ, & quidem sine prævia monitione?

Videtur peccasse 1. contra legem charitatis, quæ obligat, ut proximi emendationem proeuremus faciliiori modo, quo possumus, ita ut proximus non detur in ruborem: sed Radegundis conservam suam potuisset emendare faciliiori modo & sine ipsius pudore, si nimirum præviè monuisset: ergo 2. contra legem Evangelicam, & Christi præceptum, qui *Matth. 18.* iussit, ut fratrem (vel sororem) peccantem priùs corripiamus privatim nemine conscio, & moneamus, ac, si nos non audierit, adhuc unum vel duos adhibeamus, & altera vice sic admoneamus, ac postmodum, si nec istos audierit, primùm denuntiemus. 3. Contra iustitiam, quæ prohibet scelus proximi occultum manifestare, ubi necesse non est, ne diffametur reus: sed nondum fuit necesse scelus conservæ occultum manifestare heræ,

cum spes emendationis ex privata monitione secururæ non deluerit. 4. Ordinariè apud hujusmodi homines intervenit aliqua passio, nempe vel odium erga conservam vel consensum placendi heris: ergo etiam Radegundis non bonò zelò, sed ex passione præsumenda est heræ hoc delictum denunciassè. 5. Radegundis, si heram suam deprehendisset in simili flagitio, eam illicitè statim denunciasset marito. *Laym. l. 3. tit. 3. p. 2. c. 4. n. 13. in fin.* & saltem peccasset contra charitatem denuntiando statim & immediatè marito, sed debuisset dominam privatim monere, dein alios criminis observatores & hortatores adhibere cum comminatione, nisi desistere velit, denuntiationis heræ faciendæ vel iudicij, ut hoc malum tollatur.

Nihilominus tamen cum Cajeta-
no 2.

no 2. 2. q. 73. art. & Molina de 7. 83
 7. tr. 4. disp. 29. Radegundem licitè
 scelus conservare ad heram immedia-
 tè delulisse censeo; partim quia pater
 & mater familias habet jus puni-
 endi suorum domesticorum crimina
 ad conservandam disciplinam &
 quidem ex denuntiatione unius fi-
 delis, partim quia talis delatio & de-
 nuntiatione ad heram vel heram fit
 sine gravi infamia domesticorum,
 partim quia ordinariè melius & effi-
 caciùs emendantur delicta domesti-
 corum ab heris, quàm ab æqualibus
 per privatam monitionem, qui in-
 super varia incommoda, aversionem,
 persecutionem &c. sustinere de-
 bent à privatim monitis.

3. Nec obstant in contrarium allata.
 Non *primum*, quia negatur, faciliore
 modo & sine aliqua delinquentis
 confusione, quam apud solam he-
 ram incurrit, cujus est punire deli-
 cta domesticorum & emendare, ma-
 lum potuisse tolli, vel tam securè &
 efficaciter. Non *secundum*, quia præ-
 ceptum Christi de correptione cha-
 ritativa sæpe non stringit, ubi nempe
 vel major est spes emendationis ob-
 tinendæ vel mali tollendi ex denun-
 tiatione immediatè facta Superiori,
 quàm ex privata monitione, vel ti-
 metur offensa, persecutio, odium,
 aut aliud incommodum ex privata
 monitione. Non *tertium*, quia sine
 lesione sicut Charitatis, ita & Justi-

tia, occultum proximi crimen ma-
 nifestatur illi, qui potestatem corri-
 gendi habet, & speratur efficacius
 malo remedium allaturus; Imò hoc
 modo magis consultitur delinquenti,
 ejusque bonum & emendatio pro-
 movetur: ergo potius fit juxta Cha-
 ritatis legem, nec læditur jus ullum
 delinquentis. Non *quartum*, quia
 præsumi delictum non debet, &
 Radegundis ex passione denunciassè;
 quamvis id sæpius soleat contingere,
 & sic peccetur per accidens ratione
 inordinatæ passionis, id tamen de
 nullo in particulari præsumendum
 est, sed potius credendum, quòd
 bono zelò & ad tollenda delicta fiat,
 quod per se licitum est. Non *quin-
 tum*, quia paritas regulariter non est,
 nam longè major infamia in conju-
 gem, de adulterio suspectam, &
 longè majora incommoda in conju-
 ges redundatura prævideri possunt,
 ex denuntiatione marito immediatè
 facta, quàm ex denuntiatione do-
 mestici apud heram vel heram facta:
 & ideo tam facilè non excusatur de-
 nuntians ab observatione legis & de-
 nuntiationis Evangelicæ, vi cujus
 debent præcedere duæ monitiones
 privatæ & charitativæ. Si tamen has
 nihil profecturas, vel grave ex illis
 incommodum privatim monenti im-
 minere haud ex vano crederetur,
 non video, cur non possit denun-
 tiatio immediatè fieri marito, vel
 etiam Judici.

QUÆSTIO II.

An Hera potuisset accusare maritum de
Adulterio?

4 **N**egat difertè l. 1. C. ad L. Jul. de
Adult. & firmit ratio, quia adul-
terium mariti non est tam grave,
quàm uxoris; nam uxor majorem
debet reverentiam ac honorem ma-
rito tanquam capiti, quàm maritus
uxori, ac insuper ex adulterio uxo-
ris sequitur incertitudo prolis, an sit
ab adultero vel à marito, adeoque
periculum supponendi partus alieni:
ergo, licèt marito competat pote-
stas criminaliter accusandi uxorem
super adulterio, rectè tamen id ne-
gatur uxori.

5 Sed omnino tenendum, idem jus
in ordine ad criminaliter accusandum
de adulterio maritum competere
uxori, ac marito ad accusandam uxo-
rem. Sumitur ex *can. 22. caus. 32. q. 5.*
nec vir & uxor quoad adulterium
judicandi sunt *ad imperia*, h. e. inæ-
qualiter, *can. 4. caus. cit. q. 1.* & ibi
Glossa. Ratio est, quia de Jure Cano-
nico adulterium in utroque conjuge
damnatum est, quidquid statuat Jus
Civile. Neque opponas, quod, quan-

do Jus Civile & Canonicum discre-
pant inter se, quodlibet observandum
sit in suo Foro, Civile in sæculari,
Canonicum in Ecclesiastico. Nam
contra est, quòd hodie post *Consti-
tutionem Caroli V. Pœnalem. art. 120.*
Ordinatio Juris Canonici recepta sit
etiam in Imperio Romano, adeoque
recessum à Jure Civili antiquo, con-
sequenter Jus Canonicum in utro-
que Foro observandum. Unde pa-
tet, quid respondendum ad l. 1. cit.
in contrarium allegatam, uti & ad
subnexam rationem, quamvis enim
illæ duæ causæ potuerint dispositio-
nem Juris Civilis antiqui facere ra-
tionabilem, non minùs tamen ratio-
nabilis, & in æquitate naturali magis
fundata est dispositio Juris Canoni-
ci, atque Constitutionis Carolinæ,
Juris Civilis Recentioris, ne nimi-
rum conjuges judicentur ad imparia
ob delicta quoad substantiam non
imparia, atque ut virorum vaga sub-
inde libido magis compefcatur, ma-
gisque succurratur debiliori sexui
injuriam passo.

QUÆ.

QUÆSTIO III.

An post denuntiationem judicialem ab uxore factam potuerit vel debuerit Magistratus instituire Inquisitionem specialem super adulterio Mariti?

Dixeris, non potuisse, à fortiori non debuisse. 1. quia Inquisitionem specialem debet præcedere infamia publica persone inquirendæ, c. 19. c. 21. §. tertia c. 24. h. t. c. 2. eod. in 6. c. 31. de Simon. & ibi DD. cum Julio Claro §. fin. q. 6. n. 1. Farinac. Prax. Crim. q. 9. n. 1. Scaccia l. 1. de Judic. c. 59. n. 3. §. 84. Ratio est, quia Judex, utpote persona publica, procedere debet ex notitia publica, ac insuper per inquisitionem specialem in certam personam, hæc redditur valde suspecta de gravi crimine, nec parùm læditur ejus fama & existimatio: Sed maritus iste non fuit publicè diffamatus de adulterio, cum Facti species nihil insinuet de hoc. Neque 2. sufficit ad inquisitionem specialem, licèt duo vel tres jurato affirmant, aliquem commisisse crimen se videntibus, nisi infamia ille jam laboret, c. 21. §. tertia cit. quia crimen adhuc est occultum, ac proin persona per publicam inquisitionem non prodenda. Nec 3. sufficit quævis diffamatio, sed debet esse talis, ut originem habeat à personis fide dignis, & ad aures Judicis sapius pervenerit. c. 24. cit. quia aliàs, nemo esset securus à speciali inquisitione, & sequentibus indè ia-

commòdis; eò quòd dentur malevoli homines, qui facilè de aliis male loquuntur, & dictum unius facilè sequatur multitudo. c. 12. de Purgat. Canon. Sed talis diffamatio mariti nondum præcessit. Et hinc 4. si fuisset instituta Inquisitio specialis, nullam prorsus utilitatem vel effectum habuisset, imò totus Processus subsecutus, etsi adulterium fuisset probatum, vel maritus illud judicialiter confessus, fuisset sine viribus, & inquisitus condemnari ac puniri non potuisset. c. 21. c. 24. cit. sed quòd nulliter ac inutiliter fit, fieri nullatenus debet, aut prudenter potest. 5. Nec sufficit dicere, diffamationem publicam suppleri per indicia valde verisimilia, & consideratis circumstantiis gravia, quibus multùm gravatur & suspecta redditur persona determinata: sed hæc non apparent talia indicia, quia nihil aliud specificatur in factò, quàm assertum ancillæ, cui planè non multùm tribuendum. 6. Nec sufficit denuntiatio Judicialis & Criminalis facta ab uxore, quæ & ipsa fœmina est, & in causis criminalibus ob debile judicium vel passionem impotentem accusare Judicialiter, consequenter & denuntiare criminaliter (cum ad eundem tendant

tendant finem) non permittitur in Jure. l. 1. l. 8. ff. qui accusare. l. 12. C. de his, qui accusare. Imò, licet denuntiaret criminaliter vir probus & fide dignus, si tamen privatus sit, & publicè non constitutus ad denunciandum, postet quidem Judex inquirere super infamia denunciati, non tamen immediatè super crimine. Abb. in c. 14. h. t. n. 4. not. ult. Farinac. q. 9. c. 1. n. 17. Denique 7. non potest institui inquisitio specialis, nisi prius constet de corpore delicti, seu delictum esse commissum. l. 1. §. 24. l. 5. §. 2. ff. de S. C. Silan. Sed hic nondum constituit de corpore delicti, seu adulterium esse commissum, sed per inquisitionem debuisset primùm innotescere.

7 Quamvis autem hæc minimè sint spernenda, & haud dubiè in eandem me pertraherent sententiam, nisi scirem, ab uxore denunciante tam multa & gravia indicia adulterii à suo viro commissi eaque admodum propinquè, imò proximè conjuncta cum flagitio, v. g. quòd frequenter diu noctique adierit foeminam vicinam, solus cum sola in loco secreto moratus sit, eamque osculatus & amplexus, coram Magistratu proposita, testèsque desuper nominatos & suggestos fuisse; quia tamen res ita se habet, existimo, Magistratum potuisse & debuisse specialem inquisitionem instituire de marito, & adulterio, cujus reus ab uxore agebatur & criminaliter denunciabatur. Unde ad tuendam meam sententiam sic ar-

gumentor: Inquisitio specialis potest, & regulariter debet, institui ad præviam denuntiationem, si denuntians suggerat indicia & probationes, vel nominet testes: sed hæc uxor denunciavit maritum & ejus adulterium, simulque suggellit indicia commissi ab eodem adulterii, si non certa, saltem verisimilia, quæ juxta communem sufficiunt, & insuper nominavit testes: ergo. *Min.* constat ex facto. *Ma.* probatur: denuntiatio criminalis cum suggestione indiciorum, vel nominatione testium, etiam à privato facta, aperit viam Inquisitioni Judicis, ut loquuntur, & inharaxiomatis tradunt Criminalistæ ex l. 7. l. 14. C. b. t. estque loco accusationis, cui sicut Judex deferre debet, & processum criminalem formare non minus ac instituta actioni in Processu Civili deferre debet, ita tenetur deferre tali denuntiationi; nam in Processu Inquisitorio pro accusatore est denunciator. l. cit. vel fama. c. 24. h. t. ibi: quasi denunciante fama, aut deprente clamore, cui æquivalent gravia indicia. *Confirmatur:* Judex etiam seclusa denuntiatione potest & tenetur ex officio suo, ita ut alias ob male gestum officium incurrat poenam Syndicatus & amissionem jurisdictionis, inquisitionem specialem instituire, non solum ubi præcessit diffamatio certæ personæ. c. 19. 21. 24. h. t. sed etiam ubi apparent manifestè indicia saltem verisimilia. *Constit.* Carolina Pœnal. art. 6. c. 12. de Purgat. Canon. Communis cum Jul. Claro

Claro, Farinac. Pirhing. eò quòd indicia hujusmodi plerumque sint fortiora, & plus probent quàm ipsa diffamatio (& hinc Processus Inquisitorius hodie est longè frequentior quàm accusatorius, factusque est remedium ordinarium, qui olim erat tantaxat extraordinarium) ergo à fortiori potest & tenetur Inquisitionem specialem instituerè, si cum suggestis indicis, vel nominatis testibus, concurrat denuntiatio Judicialis & Criminalis. Ratio autem est, ne maneat impunita gravia delicta, quæ debent puniri Jus Naturale & Justitia Vindicativa, Leges humane tam Ecclesiasticæ quàm Civiles, & ipsa Reipublicæ salus exigant.

Atque ex his vel per se corrumpunt vel facilè eluduntur objecta. Prima quidem quatuor de diffamatione inquisiti, vel potius inquirendi, ex eo, quòd diffamationem suppleant indicia verisimilia, & legitima denuntiatio cum suggestione indiciorum, vel nominatione testium. Adde, quòd teste Claro & Farinac. solennitas diffamationis hodie recesserit ab aula; cum Judices in praxi (nisi adsint speciosa indicia gravia de certa persona, vel denuntiatio legitima) soleant incipere ab inquisitione generali, ubi nulla requiritur etiam in Jure diffamatio, ac inde deveniant ordinariè ad indicia quæ sufficiunt ad specialiter inquirendum. In Quinto negatur Min. quamvis enim in specie facti specificetur solius ancillæ assertum, tamen indicantur etiam indicia ali-

unde cognita, quæ in specie expressimus supra, & uxor coram Magistratu exposuit, ac insuper testes nominavit. In Sexto supponitur falsò, quòd uxor nequeat criminaliter accusare Maritum de adulterio: falsitatem *quest. preced.* Ostendimus. Si denuntiet vir probus & fide dignus, ac nulla suggerit indicia verisimilia, nec testes nominat, non quidem immediatè potest Judex inquirere super crimine, bene tamen, si suggerat indicia, vel nominet testes, uti ostensum est. In Septimo rursus malè supponitur, quòd instituenda fuisset inquisitio specialis in solam personam, cum tamen intenta fuerit, & instituenda Inquisitio specialis tam in personam quàm in delictum, cum neque de hoc satis ac physicè constiterit, imò nec post inquisitionem constare evidenter & physicè possit, sed solùm ex conjecturis & præsumptionibus violentis, quæ sufficiunt (& ex Processu Inquisitorio elucescere debent) in delictis carnis, & adulteris juxta omnes, cum ejusmodi delicta non relinquunt vestigium post se, nec consistant in facto permanente, uti homicidium, vulneratio, incendium, furtum, falsificatio monetæ &c. sed consistant in facto transeunte, & vestigium post se non relinquentem; cujusmodi delicta prius constare per conjecturas sufficit, & per indicia, antequam fiat inquisitio; nec enim ad hujusmodi delicta, dum committuntur, adhiberi solent testes, vel instrumenta, vel

coram

coram aliis videntibus committi; ad-
eoque alio modo de ipsis constare
non potest, nisi per conjecturas, &
mediante Inquisitione speciali per
presumptiones violentas. Proin in

his non est necesse prius instituire
processum de corpore delicti, & po-
stea primum de Authore vel causa
illius, sed potest simul & semel in-
quiri in corpus & reum delicti.

TITULUS II.

De Calumniatoribus.

DECISIO CXLVI.

De Accusante, & deficiente in probatione delicti,
quem accusatus, ne progrediendo in lite sibi graviter
noceat, occidit.

SPECIES FACTI.

Melander accusavit Chryso-
gonum super crimine pecularis,
inductus partim quibusdam indiciis
delicti, quæ tamen ad Inquisitionera
specialem non poterant sufficere,
partim oculis odiõ, quod tamen
ultimum penitus latebat exterius.
Durante Processu deprehensum est,
crimen Chrysogono in pactum non
plenè probari. Timens autem Chry-
sogonus, quamvis innocentem se
sciret, ne Melander per artes & frau-
des aut conductos falsos testes (in
quæ media vult illicita primum esse

vel credebatur vel cognoverat) crimen
sibi objectum plenè probaret, statuit
ipsum occidere, ac paulò post per
insidias gladiõ transfodit, ut evitaret
periculum suæ prostitutionis, & gra-
vium damnorum tam in honore
quàm in fortunis suis. Idecirco qua-
runtur 1. An Melander, si supervixit
set, tanquam calumniator, saltem
presumptus, fuisset puniendus? 2.
An Chrysogonus licitè occiderit Me-
landrum, qui nitebatur contra ipsum
calumniari?

QUÆ.